

Huishouden volgens een bedrijfskundige benadering*

JOH. M. WESTERKAMP

Samenvatting

In dit artikel wordt huishoudelijk gedrag gezien vanuit een bedrijfskundige benadering. Het huishoudelijk gedrag wordt aangeduid met de term *bedrijven*. Dit bedrijven wordt geanalyseerd als een uiting van leven, en wel aan de hand van twee functies, de *nutsfunctie* en de *continuïteitsfunctie*.

Summary

Household behaviour is considered from the viewpoint of management. This management is analyzed by means of two functions, utility and continuity.

Inleiding

In de literatuur wordt het begrip *bedrijven* meestal gezien als *uiting van het mens zijn*. Als zodanig kent bedrijven vele uitingsvormen. Bedrijven is daarbij altijd gericht op de bevrediging van behoeften. Een andere benadering is de zienswijze van bedrijven als *uiting van leven*. Enkele auteurs, zoals Elton Mayo voor de Tweede Wereldoorlog, en Peter F. Drücker na de Tweede Wereldoorlog, waren echter niet ver van deze benadering verwijderd. Drücker heeft het bijvoorbeeld over het werk en de werker als twee niet te scheiden aspecten van het werken, het bezig zijn van de mens.

Uit de literatuur over huishoudkunde blijkt dat huishoudelijk gedrag zich richt op de mens. Immers, de huishoudkunde houdt zich bezig met het zorgend handelen en heeft het welzijn van de mens tot doel. Bevreemdend is het dat in deze literatuur nooit de schakel werd gelegd tussen *zorgend handelen* en *welzijn* enerzijds, en *leven* anderzijds. Mijns inziens is dit de reden dat de discussie over wat huishoudkunde is, nergens toe heeft geleid. De benadering van huishouden als een uiting van leven wordt in het hiernavolgende uitgewerkt.

Het begrip bedrijven

Bedrijven vloeit voort uit en hangt samen met leven: hoe hoger de vorm van leven, hoe meer uitingsvormen van bedrijven. In elke uitingsvorm van bedrijven kunnen twee functies worden onderscheiden: de *nutsfunctie*, gericht op het bereiken van een doel; en de *continuïteitsfunctie*, gericht op het kunnen blijven bedrijven. In elk bedrijven moeten *beide* functies worden gediend. Een onvoldoende nastreven van een van beide functies heeft onmiddellijke gevolgen voor de wijze waarop de andere functie nagestreefd kan worden. Het feit dat de twee functies allebei gediend moeten worden,

*Dit artikels is een bewerking van een lezing, gehouden voor de najaarsvergadering van de Vereniging voor Huishoudwetenschappen op 18 november 1978 te Amersfoort.

impliceert niet dat nut en continuïteit niet los van elkaar nagestreefd zouden kunnen worden. Voorts geldt dat het dienen van elk van beide functies in een bepaalde uitingsvorm van het bedrijven op zichzelf ook weer uitingsvormen van bedrijven zijn, waarin dan weer de beide functies gediend moeten worden. Tenslotte kan met betrekking tot de beide functies in het bedrijven nog worden opgemerkt dat de nutsfunctie afhankelijk is van de aard van het doel van het bedrijven en de continuïteitsfunctie afhankelijk is van de bedrijvende persoon of personen. De eerste afhankelijkheid berust op het gegeven dat bedrijven altijd gericht is op een behoeftebevrediging. Het zal duidelijk zijn dat de manier waarop de nutsfunctie wordt gediend zich onderscheidt naar de aard van de behoefte. Zo is het ook duidelijk dat naarmate een behoefte groter is, de omvang van een functie-dienende activiteit groter is. Dat het dienen van de continuïteitsfunctie bepaald wordt door wie de bedrijver is, kan worden begrepen vanuit het gegeven dat die continuïteitsfunctie gericht is op het kunnen blijven bedrijven: de bedrijver zal zichzelf in stand moeten houden. Dit is afhankelijk van de persoon, en de inspanning welke het bedrijven van hem vergt. Benadrukt wordt dat het dienen van de nutsfunctie wezenlijk verschillende vormen van tenuitvoerlegging kent, terwijl het dienen van de continuïteitsfunctie slechts aksentverschillen laat zien bij de tenuitvoerlegging.

Kontinuïteitsfunctie en huishouden

Leven is een abstrakt begrip; het is waarneembaar door het omhulsel waarin dat leven besloten ligt, zoals dat expliciet naar voren komt in het begrip levend wezen waarin het woord wezen uitdrukt dat dat wat leeft een specifiek eigen zijn heeft. De stelling dat bedrijven voortvloeit uit, en samenhangt met leven, kan op grond hiervan worden geformuleerd als: *elk wezen bedrijft*. En om te kunnen blijven bedrijven zal dat levend wezen ook de continuïteitsfunctie moeten dienen, dat wil zeggen het specifiek eigen *zijn* in stand moeten houden. Aangezien nu het eigen zijn van een levend wezen gekenmerkt wordt door het omhulsel, het huis, waarin het leven besloten ligt, kan worden gesteld dat het dienen van de continuïteitsfunctie mede het huis in stand houden, of kortweg het huishouden omvat. De mens is een levend wezen en zal dus in het menselijk bedrijven de continuïteitsfunctie moeten dienen en dus moeten huishouden. Huishouden is er dus op gericht een bijdrage te leveren aan de instandhouding van de mens. In die zin kan huishouden worden gedefinieerd als: het ontwikkelen van activiteiten om te bewerkstelligen dat de (levende en bedrijvende) mens zich geestelijk en lichamelijk welbevindt en behagelijk voelt in elke bestaande en zich ontwikkelende situatie.

Welke *activiteiten* moeten in het huishouden worden ontwikkeld om het beoogde doel te bewerkstelligen? Geen twee mensen zijn gelijk, dus ook datgene waar de ene of waar de andere mens zich geestelijk of lichamelijk wel bij bevindt en zich behagelijk bij voelt, is verschillend. Om deze reden zal huishouden voor twee mensen in één samenlevingsverband op eenzelfde tijdstip andere activiteiten kunnen vergen voor de één dan voor de ander. Ook verandert de situatie waarin de mens zich bevindt, gedurig met de tijd. Om deze reden zal huishouden voor eenzelfde mens in opeenvolgende situaties steeds andere activiteiten kunnen vergen.

Wie echter de mens is en welke zijn omstandigheden zijn, het feit dat de mens zich geestelijk en lichamelijk kan welbevinden en zich behagelijk kan voelen, is afhankelijk van de beschikbaarheid van voorzieningen in de zogenoemde fundamentele levensbe-

hoeften aan liefde, erkenning, veiligheid en zorg. Huishouden omvat dan ook activiteiten als:

- het zich verschaffen, bereiden en nuttigen van eten en drinken;
- het zich verschaffen en toepassen van beschuttende kleding;
- het bewerkstelligen van veiligheid en beschutting biedende omstandigheden;
- het scheppen van rust en ontspanning biedende omstandigheden;
- het voorkomen van ziekte.

Aan deze activiteiten wordt afzonderlijk of gelijktijdig uitvoering gegeven, terwijl de omvang van de activiteiten wordt bepaald door de aard en omvang van de behoefte van de bedrijvende mens.

Een definitie van huishouden als hiervoor gegeven, impliceert dat in het menselijk bedrijven de mens zal moeten huishouden ongeacht het doel dat de mens met dat bedrijven nastreeft en ook ongeacht of er sprake is van een bedrijven van die mens als individu of met andere individuen tezamen. De definitie impliceert ook dat welke activiteiten in dat huishouden ontwikkeld moeten worden en welke resultaten met dat huishouden beoogd worden, afhankelijk is van wie die mens is, wat het bedrijven van die mens vergt en wat de omstandigheden van die mens zijn.

Huishouden en huishoudkunde

Eerder werd gesteld dat het dienen van de continuïteitsfunctie op zich een vorm van bedrijven is, waarmee dan tevens gezegd is dat *huishouden* een vorm van bedrijven is. Zulks impliceert dat huishouden evenals elke andere vorm van bedrijven zowel klein- als grootschalig ten uitvoer gelegd kan worden. In dit verband dient te worden opgemerkt dat huishouden sinds mensenheugenis in zowel klein- als grootschalig verband werd bedreven en dat daaraan, al ver voordat daarvan sprake was in het geïndustrialiseerde bedrijven, gestalte werd gegeven volgens een bepaalde vorm van ordening. Reeds in het vroegste bestaan van de mens werden – behalve door de absoluut alleenstaande mens, waarvan het voorkomen zonder meer kan worden betwijfeld – afspraken gemaakt of afgedwongen betreffende de ordening van menselijke arbeid, middelen en methoden met het oog op de instandhouding van een samenlevingsverband.

Op grond van het voorgaande kan nu worden begrepen dat huishouden moet worden gekenschetst als de oudste vorm van bedrijven: het bedrijven van de eerste mens was er uitsluitend op gericht te blijven voortbestaan, door aanwending van menselijke arbeid, middelen en methoden, kortom door huishoudvoering.

In de evolutie van de mens ontwikkelden zich gaandeweg samenlevingsverbanden die naast het zichzelf in stand houden een of meer *andere doelstellingen* tegelijkertijd nastreefden. Allengs kwam in deze evolutie het aksent te liggen op een denken over bedrijven als louter het ontwikkelen van nutsfunctie dienende activiteiten. Hiermee is niet gesteld dat er geen continuïteitsfunctie dienende activiteiten werden ontwikkeld: de samenlevingsverbanden bleven – voor kortere of langere tijd – voortbestaan. Deze laatstgenoemde activiteiten kregen echter meer een nolens volens karakter. Het ontbreken van kennis om te kunnen huishouden is een mogelijke verklaring voor deze ontwikkeling.

In de huishoudkunde wordt huishouden gedefinieerd als het geheel van activiteiten dat in het kader van de woon- en leefsituatie van de mens is gericht op de bevrediging van

zijn materiële behoeften en op het scheppen van de materiële voorwaarden voor de bevrediging van zijn immateriele behoeften. Met deze omschrijving wordt voorbij gegaan aan het feit dat elke mens lid is van meer dan een samenlevingsverband. Ook wordt met deze omschrijving miskend dat elk samenlevingsverband zal moeten huishouden teneinde het samenlevingsverband in stand te houden. Gegeven deze beperkingen moet worden gekonkludeerd dat de huidige huishoudkunde onvoldoende kennis biedt om de mens in staat te stellen in elk van de verschillende samenlevingsverbanden, waarvan hij deel uitmaakt, optimaal te functioneren.

Literatuur

- ARGIRYS, C. 1962. Interpersonal competence and organizational effectiveness. Z.pl.
 BANNINK, W. 1960. Om mens en medemens. Amsterdam.
 DRÜCKER, P. F. 1974. Management: tasks, responsibilities, practices. New York.
 DIJK, R. VAN Mens en medemens. Wageningen.
 FROMM, E. 1971. De gezonde samenleving. Utrecht.
 HATTINGA VERSCHURE, J. C. M. 1977. Het verschijnsel zorg. Lochem.
 HOGEWIND, F. J. E. 1954. De mens en zijn werk. Leiden.
Huishoudkunde in Nederland. 1978. (A. C. L. Zuidberg, red.) Wageningen.
 PRAAG, H. VAN en I. VAN PRAAG 1963. Mens en onderneming morgen. Alphen aan de Rijn.
 VIALEUTOUX, J. 1966. Sociologie van de arbeid. Utrecht/Antwerpen.
 ZNANIECKI, F. 1934. The method of sociology. New York.

Korrespondentieadres

Joh. M. Westerkamp, Roos en Beeklaan 69, 2071 TB Santpoort-N.

Joh. M. Westerkamp is binnen het Provinciaal Ziekenhuis te Santpoort belast met de staffunctie voor civiele en technische zaken.